

УДК 343.0

ЛІБЕРАЛІЗАЦІЯ І ГУМАНІЗАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОГО ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Студ. О.І. Клименко, гр. БП-1-15
Науковий керівник доц, О.М. Коваль

Київський національний університет технологій та дизайну

Мета і завдання. Метою статті є дослідження питання стосовно формування та обґрунтування лібералізації і гуманізації на сучасні тренди розвитку українського кримінального законодавства. Завданням є комплексний аналіз сучасного стану кримінального законодавства в умовах реформування українського громадянського суспільства.

Об'єкт та предмет дослідження. Об'єктом дослідження є суспільні відносини, в межах яких здійснюється лібералізація та гуманізація кримінальної політики українського суспільства. Предметом дослідження є реалізація принципу гуманізму та лібералізму кримінальної політики в умовах реформування.

Методи та засоби дослідження. Методи дослідження обрано з урахуванням поставленої мети і завдань та обумовлено особливостями об'єкта і предмета.

Наукова новизна та практичне значення отриманих результатів. Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що це є комплексним дослідженням реалізації принципу гуманізму та лібералізму в кримінальній політиці в умовах реформування українського громадянського суспільства.

Результати дослідження. На сучасному етапі розвитку суспільства та держави одним із основоположних і загальноприйнятих принципів творення права є принцип гуманізму (з лат. humanus — людський, людяний). Лібералізм як напрям європейської політичної та правової думки бере свій початок у творчості визначного англійського мислителя Джона Лока. Термін "лібералізм" з'являється на початку ХІХ ст. і походить від латинського "libertas", тобто "свобода". Основою цього напрямку, засадничою вартістю лібералізму є свобода, яка, згідно з класичною дефініцією Декларації прав людини і громадянина, розуміється, як «право робити все, що не порушує свободи іншої людини; використання природжених прав кожною людиною не має інших меж, ніж ті, які забезпечують іншим членам суспільства змогу користуватися такими самими правами».

В Україні принцип лібералізму отримав своє втілення на конституційному рівні у низці норм Основного Закону. Основна ж суть принципу гуманізму проявляється у ст. 3 Конституції України, відповідно до якої людина, її життя, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. У першу чергу, слід наголосити на нетотожності зазначених понять, адже вони належать до різних аспектів аналізу розвитку кримінального законодавства.

Лібералізація – це питання обсягу криміналізації, його оптимізації за рахунок виваженого скорочення кримінально-правових заборон як шляхом переведення злочинів у категорію правопорушень іншої галузевої приналежності, так і повної переоцінки певного діяння, взагалі позбавлення його суспільної небезпечності.

Гуманізація – це сфера визначення специфіки заходів кримінально-правового впливу. В цьому плані пом'якшення покарання далеко не повністю вичерпує смислове навантаження гуманізації.

Варто відзначити, що принцип гуманізму кримінального закону має дві взаємодоповнюючі сторони: гуманізм відносно людей та суспільства в цілому, що проявляється у забезпеченні охорони прав і свобод людини від злочинних посягань;

гуманізм відносно особи, що вчинила злочин (злочинець також є людиною і ставлення до нього має бути людським).

При цьому слід зауважити, що забезпечення рівноваги між цими сторонами гуманізму є гарантією ефективності кримінально-правових норм. Порушення такої рівноваги буде свідчити або про каральну-репресивну спрямованість кримінального права, що може сприяти встановленню антидемократичних, авторитарних режимів, або навпаки про надмірну лібералізацію кримінальної відповідальності, результатом якої може стати зростання загального рівня злочинності.

Окреме місце у диспуті щодо гуманізації посідає питання щодо кримінально-правового заохочення, адже у сучасному світі стало очевидним, що репресивні можливості кримінального закону майже вичерпані. Більше того, приходять розуміння, що кримінально-правова репресія у тому обсязі, у якому вона існує, і в тих руках, які її реалізують, перетворюється в дестабілізуючий фактор, що загрожує системній цілісності суспільства. Тому у контексті гуманізації як можливої тенденції розвитку Кримінального кодексу України заохочувальні кримінально-правові приписи мають сприйматися як прямий наслідок функціонування соціальної системи, що орієнтована на підтримку свого балансу, на рішення соціальних завдань не за будь-яку ціну, а з урахуванням доцільності застосування певних засобів запобігання злочинності. Однак оскільки кримінально-правові засоби є інструментами запобігання найбільш небезпечним видам та формам неправомірної поведінки, тому зводити їх до компенсаційних заходів неможна, адже якщо належна поведінка може бути забезпечена виключно застосуванням компенсаційних заходів, то виникає сумнів у необхідності криміналізації відповідних діянь. Тому розширення спектру можливостей захисту прав та інтересів постраждалих від злочинів, сфери застосування заохочувальних приписів не може бути протиставлене необхідності покарання винних осіб або підмінювати його. На сьогодні не вбачається можливим виокремити певну тенденцію розвитку Кримінального кодексу України, якщо не вважати за тренд відсутність єдиного спрямування намірів законодавця. Однак виникає запитання, чи є затребуваними на сьогодні лібералізація та гуманізація щодо найбільш актуальних тем – злочинів проти основ національної безпеки України чи корупційних злочинів.

Суттєва лібералізація у цій сфері не на часі, хоча оптимізація кримінально-правових заборон не виключається. Зокрема, щодо кримінально-правового запобігання корупції існує дві можливості впливу – безпосередній, шляхом криміналізації корупційних проявів та діянь відповідно до ступеня їх суспільної небезпечності, й опосередкований, спрямований на зменшення корупційних факторів через лібералізацію кримінально-правового впливу.

Висновки. Отже, однозначно говорити про лібералізацію та гуманізацію як тенденції розвитку кримінального законодавства у контексті запровадження інституту кримінальних проступків не вбачається можливим, адже не передбачається зміна галузевої приналежності правопорушень.

Ключові слова: кримінальне право, кримінальне законодавство, кримінально-правова політика, лібералізація і гуманізація.

ЛІТЕРАТУРА

1. Фріс П.Л. До питання про рівні кримінально-правової політики України / П.Л. Фріс // Міжнар. журнал «Право і суспільство»; за ред. д-ра юрид. наук, проф. В.А. Васильєвої.– Вип. 2. – Ів.-Франк.: Фоліант, 2015. – С. 157-165.
2. Орловська Н.А. Санкції кримінально-правових норм: засади та принципи формування: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.08 / Орловська Н.А.; НУ «Одеська юридична академія». – Одеса, 2012. – 432 с.
3. Бандурка А.М. Преступность в Украине: причины и противодействие: моногр. / А.М. Бандурка, Л.М. Давиденко. – Х.: Основа, 2003.– 368 с.